

15. Царук Я. В. Володимир-Волинський у боротьбі за незалежність / Я. В. Царук. – Луцьк : ВАТ «Волин. обл. друк.», 2010. – 328 с.
16. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 1075, оп. 1, спр. 12.
17. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 5, оп. 1, спр. 89.
18. Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 395, оп. 1, спр. 4.
19. Dybkowska A. Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności / A. Dybkowska, J. Żaryn, M. Żaryn ; pod red. A. Sucheni-Grabowskiej i E. Króla. – Warszawa : Wyd-wo nauk. PWN, 1994. – 378 s.
20. Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wołyń. – 1919. – № 5.
21. Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wołyń. – 1919. – № 35.
22. La guerre polono-soviétique de 1919–1920. – Paris : In-t d'Etudes Slaves, 1975. – 454 p.
23. Łukomski G. Wojna polsko-ukraińska 1918–1919 / G. Łukomski, Cz. Partacz, B. Polak. – Koszalin ; Warszawa, 1994. – 386 s.
24. Traktat ryski [Elektronowy zasób]. – Reżim dostępu : http://www.konflikty.pl/artykul-tekstyzrodlowe-509-1,Pozna_nowozytnosc,Traktat_ryski.html

Демьянюк Александр. Польские притязания на волыньские земли в период Украинской революции.

Проблема территориальной целостности украинских земель в период Украинской революции 1917–1921 гг. стояла необычайно остро. После развала Российской империи большинство государств-соседей прямо или косвенно претендовали на приграничные украинские территории. На Западную Волынь претендовали польские политики. Они вынашивали идею возрождения Польского государства в границах XVIII в. В статье анализируются события, имевшее место на территории западных уездов Волынской губернии по время Украинской революции. Они касаются притязаний польских политиков на волыньские земли, поэтапной военно-политической экспансии и расширения здесь польской власти. Анализируются причины, приведшие к заинтересованности Волыньским краем политических кругов Польши, и причины, ускорившие процесс присоединения волыньских территорий к Второй Речи Посполитой.

Ключевые слова: Украинская революция, Волыньская губерния, Волынь, Польское государство, военно-политические события.

Demianiuk Oleksandr. Polish Claims on Volyn's Lands in Time of Ukrainian Revolution. The problem of territorial integrity of Ukrainian lands in time of Ukrainian revolution 1917–1921 stood extraordinarily sharply. After disintegration of the Russian empire most of nearby states straight or mediated declared about the claims on Ukrainian's frontier lands. The Polish politicians, who matured the idea of revival of the mighty Polish state within the limits of XVIII century, pretended to own the territory of Western Volyn. The course of events which took place at the territory of western districts of the Volyn's region during the Ukrainian revolution is given and analysed in the article. They (events) touch claims of the Polish politicians on Volyn's lands, gradual military-political expansion and distribution of Polish power here. Reasons that made the personal interest of the political circles of Poland about the Volyn's county bigger and reasons that accelerated the process of joining of Volyn territories in the complement of Second Rzeczpospolita are analysed.

Key words: Ukrainian revolution, Volyn's region, Volyn, Polish state, military-political events.

Стаття надійшла до редколегії
29.05.2014 р.

УДК 930.9(477.82): 943.8.081

Юрій Крамар

**Діяльність українського культурно-освітнього товариства «Просвіта»
на території Поліського воєводства в 1920–1930-ті рр.**

У статті висвітлено культурно-освітню діяльність Товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства в 1920–1930-х рр. Відзначено, що «Просвіта» стала одним із головних осередків українського національно-культурного руху на Берестейщині в міжвоєнний період. Розкрито характер відносин польської адміністрації та місцевої української громади.

Ключові слова: Поліське воєводство, Товариство «Просвіта», шкільна освіта, національний рух, польська адміністрація.

© Крамар Ю., 2014

Постановка наукової проблеми та її значення. Культурно-освітнє життя було важливою частиною українського національного руху в міжвоєнній Польщі. В утвердженні національної свідомості українського населення східних воєводств Другої Речі Посполитої велику роль відігравали культурно-освітні товариства. Однією з таких організацій було товариство «Просвіта». Заснована ще 1868 р. у Львові, організація стала одним із головних осередків українського національно-культурного руху на західноукраїнських і західнобілоруських землях у 1920–1930-ті рр.

Аналіз діяльності товариства «Просвіта» дає можливість показати основні форми культурно-освітнього життя українців у міжвоєнній Польщі, виявити регіональні особливості польської державної політики щодо українського населення Берестейщини, з'ясувати характер відносин влади та місцевої української громади.

Мета статті – на прикладі товариства «Просвіта» показати становлення і розвиток українського національного руху на території Західної Білорусі в 1920–1930-ті рр.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Діяльність товариства «Просвіта» на західнобілоруських землях в українській історіографії спеціально не досліджували. Проблема національно-культурного життя українців Берестейщини, Підляшшя, Холмщини в цей період присвячена монографія І. Вінниченка [3]. Серед робіт, які висвітлюють культурно-освітній рух на території Полісся в 1920–1930-х рр., варто виділити дослідження білоруського історика О. Вабішчевича [1; 2]. Окремих аспектів проблеми торкаються у своїх розвідках польські вчені М. Сирник [10], С. Мауерсберг [8], М. Іваніцький [7].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Одним із головних осередків українського культурно-освітнього руху в міжвоєнній Польщі, крім Східної Галичини та Волині, стало Поліське воєводство. До його складу, згідно з умовами Ризького мирного договору 1921 р., увійшла більша частина Берестейщини – території компактного проживання українського населення. Українська меншина на Поліссі, за даними перепису 1931 р., нараховувала понад 54 тис. осіб, або 4,8 % від усіх мешканців краю. Найбільш численні громади українців проживали в південних повітах Поліського воєводства: Кобринському (22 258 осіб, або 19,6 % від загальної кількості населення), Брестському (17 100 осіб, або 8 %), Камінь-Каширському (8437, або 8,9 %) [5, арк. 3 зв.].

Український національно-політичний рух на Поліссі, досить слабкий і розпорошений на початку ХХ ст., у роки Першої світової війни поступово почав набирати організованих форм, здобуваючи щораз більше прихильників серед українців краю. Саме тоді тут з'явилися перші українські культурні й освітні осередки – гуртки Товариства «Просвіта» та українські народні школи. Як і на Волині, організацією культурно-освітнього життя на контрольованій німецькими й австрійськими військами території Полісся займалися галицькі громадські організації, а також вербункові комісаріати Українських січових стрільців. Один із перших осередків «Просвіти» на Поліссі виник у Бресті 1916 р. за сприяння вояків полку імені Т. Шевченка, сформованого з військовополонених українців, які служили раніше в російській армії [1, с. 110]. У сільській місцевості почали з'являтися українські початкові школи. Так, у червні 1917 р. в с. Новосілки Кобринського повіту було засновано українську народну школу імені Б. Грінченка [10, с. 138].

Пожвавлення українського національного руху на Поліссі почалося після того, як у березні 1918 р., за умовами Брестського мирного договору, землі Холмщини, Підляшшя, Полісся були передані Українській Народній Республіці. Саме тоді розпочався справжній процес «українізації Полісся» [1, арк. 5]. За сприяння української влади того ж року в Бресті організовано курси українознавства для вчителів, створено українську школу, відкрито книгарню. 1 грудня 1918 р. за ініціативи комісара Холмської губернії УНР Олександра Сорописа-Йолтуховського на Поліссі відбувся установчий з'їзд Товариства «Просвіта». Тоді ж гуртки товариства виникли в містечку Чернавчицях (неподалік Берестя) і в Кобрині [1, с. 110].

Драматичні події, пов'язані з польсько-українською і польсько-радянською війнами, на деякий час загальмували розвій політичного та культурного життя в краї, не давши можливості утвердитись українським впливам серед мешканців Полісся. На початку 1920-х р. активного українського руху на Поліссі не було. Продовжували свою роботу лише кілька місцевих культурних осередків – аматорських і драматичних гуртків, які діяли в Бресті, Кобрині, Дорогочині [5, арк. 5]. 1921 р. брестський осередок «Просвіти» налічував усього 32 особи [2, с. 220].

Відродження «Просвіти» на території Поліського воєводства розпочалося вже після підписання в березні 1921 р. Ризького мирного договору. Цей процес проходив із величезними труднощами. У грудні 1922 р. група місцевої української інтелігенції, за сприяння послів Української парламент-

ської репрезентації і членів львівської «Просвіти», подала заяву про реєстрацію організації польською владою. У заяві названо членів майбутньої управи Товариства, серед яких переважали прихильники Українського національно-демократичного об'єднання (далі – УНДО). Це – місцевий лікар Василь Дмитріюк, адвокати Володимир і Василь Криницькі, Павло Артемюк, Микола Крижанівський, лікар Павло Король [5, арк. 14 зв.]. Після тривалої бюрократичної тяганини в березні 1923 р. поліський воєвода затвердив статут «Українського культурного товариства «Просвіта» на Поліссі» з центральною управою в Бресті [5, арк. 15]. Очолив Товариство місцевий український діяч Василь Дмитріюк, якого 1922 р. було обрано послом до Сейму.

У перші роки існування Товариство «Просвіта» на Поліссі обмежувало свою діяльність головно територією Бреста та Брестського повіту. Формально товариство було регіональною організацією, незалежною від головної управи у Львові. Відповідно до статуту, «Просвіта» діяла на всій території Поліського воєводства без права заснування місцевих філій. Головною метою своєї діяльності Товариство проголосило «розвиток просвіти й піднесення культурного рівня українського населення Полісся» [6, с. 3].

На території Полісся Товариство розгорнуло досить активну діяльність: організовувало бібліотеки-читальні, хори, драматичні гуртки в Брестському, Кобринському, Сарненському та інших повітах воєводства [5, арк. 15 зв.]. Одним із головних напрямів діяльності Товариства став розвиток україномовного шкільництва на Поліссі. На території Поліського воєводства станом на 1922 р. функціонувало 22 школи з українською мовою викладання [8, с. 63–64]. Однак ще до набуття чинності закону про шкільництво 1924 р. переважну більшість цих шкіл (19) польська влада закрила. У 1925/1926 н. р. на Поліссі функціонувала лише одна школа, у якій навчання проводили українською мовою [11, с. 401]. Саме тому Товариство «Просвіта» активно стало на захист українських шкіл на Поліссі.

1923 р. на території Брестського, Кобринського повітів проходила кампанія з бойкоту польських шкіл і складання декларацій за відкриття україномовних шкіл [2, с. 221]. У серпні цього ж року українські діячі спробували змінити (щоправда, безрезультатно) керівництво російської гімназії в Бресті, маючи намір перетворити її на середню школу з російською та українською мовами навчання. Також планували розпочати будівництво українського народного дому в с. Жабінці Брестського повіту [2, с. 221]. На захист прав українського шкільництва на Поліссі активно виступав голова місцевої «Просвіти», посол В. Дмитріюк. На народних вічах, які відбувалися за його участі, до польської влади висували вимоги щодо відкриття українських шкіл у краї, запровадження української мови як навчального предмета в школах.

14 липня 1923 р. посол В. Дмитріюк, виступаючи на українському віче в с. Мокрани Кобринського повіту, зазначив: «початкові польські школи на Поліссі, метою яких є колонізація українського і білоруського населення, повинні поступитись місцем національно-українським школам. Польський уряд повинен зрозуміти, що українському населенню нав'язувати польської школи не потрібно. Українська громада, сконсолідована національно, ніколи не погодиться з попередньою тактикою уряду у сфері шкільництва і буде домагатись не тільки відкриття національних шкіл, але й впровадження української мови до адміністрації» [4, арк. 31].

Пожвавлення українського культурно-освітнього руху на Поліссі викликало неабияке занепокоєння польської влади. У звіті поліського воєводського управління щодо суспільно-політичної ситуації за червень 1923 р. зазначено, що «акція українських діячів проти польської початкової школи підтримується українським населенням, а у деяких місцевостях натрапляє на придатний ґрунт» [1, с. 112]. В одному зі звітів корпусу охорони прикордоння за 1923 р. відзначено активізацію діяльності «Просвіти» на Поліссі: «Цей рух небезпечніший за більшовизм, бо його керівники – люди інтелігентні, переважно з вищою освітою... Організація загалом досить активна, успішно розвиває агітацію по селах. У цьому особливо відзначаються попи (священники) й учителі українського походження. Чим далі на південь, тим сильнішою є діяльність «Просвіти». На цих теренах агітатори поводяться дуже вороже, просто зухвало, відверто налаштовують населення проти Польщі» [2, с. 221]. У документі йшлося про потребу посилити нагляд розшукової поліції (дефензиви) за осередками «Просвіти» в Бересті, Пінську, Сарнах, Луїніці, інших містах і містечках воєводства.

Утім, незважаючи на протидію польської влади, місцева українська інтелігенція продовжувала роботу з розбудови національного шкільництва. Зусиллями діячів «Просвіти» у 1924/1925 н. р. у Бресті

було відкрито приватну семикласну українську школу, якій присвоєно ім'я українського письменника Олекси Стороженка. В останні роки свого життя він мешкав у Бресті [5, арк. 14 зв.]. При школі діяли курси для дорослих.

Після ухвалення польським Сеймом 31 липня 1924 р. «Закону про мову й організацію шкільництва для національних меншин» на Поліссі було проведено чергову громадську кампанію з подання декларацій на відкриття українських шкіл. Навесні 1925 р. цю акцію на території Кобринського, Брестського, Дорогочинського, Пружанського повітів проводила польська «Просвіта» разом з Українським соціалістичним об'єднанням «Сельсоюз» [2, с. 223]. Тоді активістами «Просвіти» було подано близько 200 декларацій, однак жодна з них не була прийнята до уваги. Шкільна кампанія не мала великого успіху, позаяк влада на всіх рівнях нехтувала такі звернення, керуючися настановою «Нехай білорус чи українець вивчить свою мову в державних (тобто польських. – Ю. К.) школах, а не в Товаристві білоруської школи чи «Просвіті»... Нехай історію білоруського чи українського народу представляє молоді польський педагог, а не самоук – керівник білоруських чи українських курсів» [1, с. 114]. У 1928/1929 н. р. на Поліссі не функціонувала вже жодна українська чи білоруська державна початкова школа. Єдиний український приватний навчальний заклад, який перебував на утриманні товариства «Просвіта», функціонував у Бресті.

Певний вплив на розвиток українського культурно-освітнього руху на Поліссі зробило Українське селянсько-робітничє об'єднання («Сель-роб»). Це політичне угруповання, засноване в жовтні 1926 р., мало на території Поліського воєводства досить розгалужену мережу своїх осередків (109 сільських комітетів і понад 2 тис. зареєстрованих членів) [9, с. 136]. Наприкінці 1926 р. діячі Сель-робу, керуючися директивами КПЗБ, почали масово переходити до гуртків і бібліотек-читалень «Просвіти», щоб використати їх легальний статус для активізації своєї діяльності [5, арк. 15 зв.]. Своєю чергою, це дало можливість і «Просвіті» значно розширити мережу своїх осередків на місцях. 1927–1929 рр. були періодом найбільш активної діяльності Товариства «Просвіта» на Поліссі. Лише упродовж 1927 р. тут було відкрито 21 нову бібліотеку-читальню [10, с. 138].

Усього ж 1929 р. на території воєводства нараховувалося 127 гуртків «Просвіти», членами яких були 1754 особи [10, с. 138]. Активісти-просвітяни опікувалися не лише шкільною освітою, а й організували на місцях кооперативи, розповсюджували українську пресу – газети «Діло», «Сель-Роб», «Наше життя» та ін. [2, с. 225]. Україномовні видання завозили на Полісся із сусідньої Волині, а також із Галичини. Книги для польських українців збирали під час різноманітних акцій (тижні української книги тощо), які періодично проводили в Луцьку та Львові [7, с. 50].

Незважаючи на швидку організаційну розбудову «Просвіти» на Поліссі в 1920-х рр., існували й чималі труднощі в діяльності її осередків на місцях. Вони були пов'язані не лише з утисками польської влади, а й із гострою нестачею фінансових коштів. Певну допомогу організації надавали українські послы, центральна управа «Просвіти» у Львові, західноукраїнські політичні партії. Деякий час фінансова допомога для Товариства надходила із-за кордону – з Радянської України. Так, у поданому на обговорення Бюро ЦК КП (б)У проекті кошторису витрат на українську роботу за кордоном (документ датовано 6 січня 1927 р.) серед іншого передбачалося виділити кошти на утримання середніх шкіл у Бересті й Пінську (по 400 крб одноразової допомоги), створення в цих же містах сільськогосподарських шкіл (по 3 тис. крб), організацію «Просвіти» в Кобрині й Пінську (по 200 крб) [3, с. 269–270].

Діяльності товариства перешкоджали й ідеологічні суперечності між його керівниками та низовими структурами. Наприкінці 1920-х рр. комуністи (Сель-роб і КПЗБ) прагнули підпорядкувати своєму впливу якнайбільшу кількість осередків «Просвіти» на Поліссі. Вони масово делегували своїх представників до головної управи товариства в Бресті, де на той час переважали прихильники УНДО і представники УНР-івської еміграції [5, арк. 16]. Головна управа «Просвіти» досить пізно звернула увагу на цю тенденцію і, намагаючися запобігти цілковитій «комунізації» «Просвіти», вдалася до радикальних засобів.

Акція очищення «Просвіти» від впливів комуністів розпочалася 1928 р., коли за ініціативи посла В. Дмитріюка було внесено зміни до статуту (Товариство змінило назву на «Українське товариство Просвіта на Поліссі»). Майже відразу після цього було замінено персональний склад управ філій організації в Бресті та Кобрині [5, арк. 16]. До них увійшли люди, далекі від комуністичних поглядів. Вони замінили багатьох сільробівців і комуністів. Нарешті управа «Просвіти» прийняла рішення про підвищення розмірів внесків для своїх членів з 1 до 3 злотих щомісяця. Останній захід був спрямова-

ний безпосередньо проти прихильників Сель-робу і КПЗБ, соціальну базу яких складала переважно сільська біднота, неспроможна сплачувати членські внески. Це дало можливість позбавити права голосу багатьох членів Товариства під час виборів до головної управи, а згодом виключити їх.

Однак ці заходи не дали бажаного результату, оскільки переважна більшість низових осередків «Просвіти» й надалі залишалася під безпосередніми впливами КПЗБ і Сель-робу [5, арк. 16]. Це дало підстави польській владі звинуватити Товариство в антидержавній діяльності й на початку 1930-х рр. посилити репресії проти нього. Ставлення польської влади до гуртків «Просвіти» було висловлене ще в березні 1927 р. на з'їзді старост Поліського воєводства: «Уряд не допустить консолідації і централізації окремих гуртків «Просвіти» в одну потужну організацію» [2, с. 224]. Відповідно до концепцій польської влади, Полісся мало стати своєрідним бар'єром для поширення українського руху на північно-східні землі Польщі. Тому там мали припинити свою діяльність будь-які українські організації і товариства. В умовах репресій 1930 р. вціліли лише 79 гуртків «Просвіти» (1534) особи, наступного року – 56 (1031 особа) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Осередки товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства у 1928–1933 рр.

Повіт	1928 гуртків/членів	1929 гуртків/членів	1930 гуртків/членів	1931 гуртків/членів	1932 гуртків/членів	1933 гуртків/членів
Брестський	53/732	54/746	32/689	20/501	16/375	2/48
Дорогочинський	9/86	20/189	6/84	7/23	7/33	–
Кобринський	44/693	44/693	35/676	27/478	27/478	–
Пінський	3/56	4/68	3/56	–	–	–
Пружанський	2/34	3/44	2/29	2/29	2/29	–
Столінський	1/–	2/14	1/–	–	–	–
Усього у воєводстві	112/1601	127/1754	79/1534	56/1031	52/915	2/48

Джерело: Державний архів Волинської області, ф. 46, оп. 9а, спр. 999, арк. 18. Рапорт Полесского воєводського управління о численности и политическом движении украинского населения 1918–1933 гг. (5 февраля 1934 г.).

Позиції «Просвіти» значною мірою підірвалися політичним екстремізмом комуністів, які прагнули надати їй роботу революційного характеру [1, с. 114]. Урешті це призвело до розколу всередині організації: місцеві осередки поривають зв'язки з головною управою в Бресті, припиняють платити їй членські внески, ігнорують розпорядження управи й щораз сильніше підпадають під впливи КПЗБ і Сель-робу. На це головна управа відповідає ліквідацією і закриттям низки місцевих бібліотек-читалень, діючи, щоправда, у цій справі досить обережно, аби не втратити підтримку місцевих селян [5, арк. 16].

Конфлікт між головною управою Товариства та її місцевими осередками негативно відбився на становищі «Просвіти» на Поліссі. Чергову хвилю репресій проти української організації розгорнула й місцева польська адміністрація. 1933 р. поліський воєвода В. Костек-Бернацький поставив перед головною управою «Просвіти» вимогу негайного усунення з Товариства всіх «підірваних елементів», тобто комуністів [5, арк. 17]. У протилежному разі служба безпеки Поліського воєводства погрожує повною забороною діяльності товариства в краї.

Під тиском адміністративно-поліційних органів тодішній голова «Просвіти на Поліссі» Олександр Базилевич змушений був 1 червня 1932 р. закрити 30 бібліотек-читалень, які тою чи тою мірою були опановані впливами комуністичних елементів [5, арк. 17]. Упродовж 1932 р. було ліквідовано всі сільські бібліотеки-читальні. Станом на грудень 1933 р. на території Поліського воєводства функціонувало лише два гуртки «Просвіти», які налічували всього 48 членів. Критичним було становище єдиної української школи в Бресті, якій Товариство «Просвіта» не могло надати потрібну допомогу у зв'язку зі скрутним фінансовим становищем. 1935 р. польська влада прийняла рішення про заборону діяльності Товариства «Просвіта» на Поліссі [2, с. 228]. Тоді ж було закрито й українську школу імені Олекси Стороженка в Бресті – один з останніх українських культурно-освітніх осередків на Поліссі [1, с. 115]. Ці заходи польської влади мало вкрай негативні наслідки для національно-культурного життя місцевого українського населення.

Висновки. Отже, на відміну від Східної Галичини й Волині, громадсько-культурний рух української громади на Поліссі мав локальний характер. Він охоплював лише окремі повіти Поліського

воеводства – території білорусько-українського прикордоння. Найбільш масовою українською організацією в міжвоєнний період стало культурно-освітнє Товариство «Просвіта», якому впродовж 1920-х – початку 1930-х рр. вдалося створити на Поліссі доволі розгалужену мережу своїх осередків. Товариство опікувалось україномовним шкільництвом, розвивало різні форми позашкільної освіти серед місцевих українців.

Репресивна політика польської влади на початку 1930-х рр. призвела до припинення діяльності Товариства «Просвіта» на території Поліського воєводства. Відповідно до концепції національної політики польської влади, Полісся мало стати своєрідним бар'єром для поширення українського руху на північно-східні землі Польщі. Наприкінці міжвоєнної доби на території Полісся фактично не залишилося організаційних структур українського національно-культурного руху.

Джерела та література

1. Вабишевич О. Український культурно-просвітний рух на Поліссі (1920–1930-ті рр.) / А. Вабишевич // Пам'ятки України: історія та культура. – 2002. – № 3–4. – С. 110–115.
2. Вабишевич А. Національна-культурнае жыцце Заходняй Беларусы (1921–1939) / А. Вабишевич. – Брэст, 2008. – 320 с.
3. Вінниченко І. Українці Берестейщини, Підляшшя і Холмщини в 1-ій половині ХХ століття: хроніка подій / І. Вінниченко. – К. : ВАТ «Книжк. друк. наук. кн.», 1997. – 288 с.
4. Державний архів Волинської області (далі – Держархів Волинської обл.), ф. 46, оп. 9а, спр. 747.
5. Держархів Волинської обл., ф. 46, оп. 9а, спр. 999, арк. 3 зв.
6. Статут Українського товариства «Просвіта» на Поліссі. – Brześć n/B, 1928.
7. Iwanicki M. Oświata i szkolnictwo ukraińskie w Polsce w latach 1918–1939 / M. Iwanicki. – Siedlce : Wyd. Uczelniane WSP w Siedlcach, 1975. – 272 s.
8. Mauersberg S. Szkolnictwo powszechne dla mniejszości narodowych w Polsce w latach 1918–1939 / S. Mauersberg. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Ossolineum, 1968. – 230 s.
9. Polesie w polityce rządów II Rzeczypospolitej. Dokumenty do dziejów Kresów Północno-Wschodnich II Rzeczypospolitej (Wstęp i opracowanie naukowe Wojciech Sleszyński). – Białystok ; Kraków : In-t Historii Un-tu w Białymstoku. AVALON, 2009. – 262 s.
10. Szymyk M. Ukraińcy w Polsce 1918–1939. Oświata i szkolnictwo / M. Szymyk. – Wrocław : Krynica desing studio, 1996. – 186 s.
11. Zajączkowski J. Trudne sąsiedztwa. Polska i Ukraina a Rosja i Niemcy. – T. 2. Od autonomii galicyjskiej do drugiej wojny światowej / J. Zajączkowski. – Lublin : Weset, 2012. – 788 s.

Крамар Юрій. Деятельность украинского культурно-просветительской организации «Просвіта» на территории Полесского воєводства в 1920–1930-х гг. В статье исследуется культурно-просветительская деятельность организации «Просвіта» на территории Полесского воєводства в 1920–1930-х гг. «Просвіта» стала одним из главных очагов украинского национально-культурного движения на Берестейщине в междувоенный период. Показано, что в этот период обществу удалось создать на Полесье достаточно разветвленную сеть своих ячеек. «Просвіта» занималась попечительством украиноязычных школ, поддерживала разные формы внешкольного образования среди местных украинцев. На содержании общества находилось единственное на Полесье украиноязычное учебное заведение – школа имени А. Стороженка в Бресте. Отдельный аспект исследования – характер взаимоотношений польской администрации с местной украинской общиной. Подитожено, что главной целью государственной политики Польши относительно украинского населения Полесья была полная ликвидация организационных форм украинского национального движения, постепенная денационализация украинцев.

Ключевые слова: Полесское воєводство, общество, школьное образование, национальное движение, польська администрация.

Kramar Yuriy. The Activity of the Ukrainian Cultural and Educational Society «Prosvita» in the Polissia region in 1920–1930-s. This article studies the cultural and educational activity of the society Prosvita on the territory of the Polissia region in 1920–1930-s. We show that Prosvita became one of the main centers of ukrainian national and cultural movement in Brest region and that it created a wide network of its centers in Polissia during the interwar period. The society took care of the ukrainian schooling and it had developed different forms of out-of-school education among local Ukrainians. It also directed the school named after Oleksa Storozhenko in Brest, the only Ukrainian-language school in Polissia. Another aspect of this research is the character of the relation between Polish administration and local Ukrainian community. We come to a conclusion that the main goal of the Poland's state policy concerning Ukrainian population in Polissia was a complete elimination of any organizational forms of Ukrainian cultural and educational life in the region and a gradual denationalization of the Ukrainians.

Key words: Polissia region, society, school education, national movement, Polish administration.

Стаття надійшла до редколегії
15.05.2014 р.